

An Analysis of the Ministry of National Education's Investigation Guide Based on Legal Documents and the Duty of Inspectorate

**Ahmet BULUT, Ministry of National Education, 0000-0003-4954-698X
Erdal TOPRAKÇI, Ege University, 0000-0001-9552-9094**

Abstract

School principals perform the same examination and investigation duties as educational supervisors under the name of the duty of inspector. In this process, one of the most important resources that school principals can benefit from is the Guide to Investigation and Preliminary Investigation. In this respect, it is important how this guide is used by those concerned and its relationship with legal documents. In this study, it was aimed to determine the opinions of school principals and education supervisors (inspectors) who have performed at least one duty as an investigator about the duty as an investigator and the Ministry of National Education's Guidelines for Investigation and Preliminary Investigation and to analyze the Guidelines based on legal documents. Two methods in qualitative design were utilized in the study. The "interview method" was used to obtain opinions on the guide and the "examination of the guide and related legal documents" was carried out by document analysis method. Accordingly, while the study document was the Guideline for Investigation and Preliminary Investigation, the study group consisted of 14 school principals and 6 inspectors who had served as an investigator at least once before, who were selected from among the school principals working in Buca, Bornova, Gaziemir, Karabağlar, Konak districts of Izmir province by maximum variation among purposive sampling methods. In the document analysis part of the research, it was concluded that the guide is largely outdated. Based on the results of the research, it was suggested that the duty of being an investigator should either be taken from the principals or be included in the scope of their training and duties to make it more professional, and that the Investigation and Preliminary Investigation Guide should be constantly updated based on legal and literary documents.

Keywords: educational supervision, MoNE's investigation guide, school principal, inspector, legal document

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 24, No 3, 2023
pp. 1884-1909
DOI
10.17679/inuefd.1389406

Article Type
Research Article

Received
11.11.2023

Accepted
27.12.2023

Suggested Citation

Bulut, A. & Toprakçi, E. (2023). An analysis of the ministry of national education's investigation guide based on legal documents and the duty of inspectorate. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 24(3), 1884-1909. DOI: 10.17679/inuefd.1389406

This article is derived from the first author's master's thesis prepared under the supervision of the second author and accepted by the Educational Sciences Institute of Ege University in May 2023.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

It can be said that school principals are under heavy responsibility and anxiety due to the duty of investigator assigned to them. When the literature is examined, it is seen that school principals think that they are not competent in conducting investigations (Ekinci and Sabancı, 2020). It will not be easy for school principals who have not received adequate training in investigation and investigation to place the investigation on a legal basis in their investigative duties (Şirin and Dal, 2019). According to the findings of Han and Demirtaş (2023), administrative procedures and education at the school were disrupted while the duty of being an investigator was being carried out, school principals were not experts in this field and saw these assignments as a chore, examination and investigation files were not prepared in a healthy way, and the efficiency of assignments was affected. negative effects have emerged. Differently, in the investigations and investigations conducted by Yıldırım (2015) regarding school principals, it was revealed that they received various punishments and most of all, warnings. Because a mistake they make, even if unintentionally, during the investigation they conduct may negatively affect their own professional careers and may cause a wrong decision to be made about the people mentioned in the investigation. It can be stated that school principals need people and resources from which they can benefit in this process. In this context, in the research, school principals and education supervisors (inspectors) who have served as inspectors at least once.

Purpose

It was aimed to determine their views on the duty of inspectorate and the Ministry of National Education Examination Investigation and Preliminary Examination Guide and to analyze the guide based on legal documents. Answers were sought to the following questions:

1. What are the views of school principals and inspectors regarding duty of inspectorate and what are the similarities and differences between them?
2. What are the perceptions of competence of school principals and inspectors regarding the duty of investigation and the similarities and differences between them?
3. What are the opinions of the school principal and inspectors regarding the Examination Investigation and Preliminary Examination Guide and what are the similarities and differences between them?
4. Examination How is the Investigation and Preliminary Examination Guide related to the legal documents it is related to?

Method

In the research, two methods were used in qualitative design. The "interview method" was used to obtain opinions on the guide and the "examination of the guide and related legal documents" was carried out by document analysis method. The study group of the research based on the interview method was 14 school principals and 6 inspectors who had at least one previous the duty of inspectorate, who were selected from among the school principals working in Buca, Bornova, Gaziemir, Karabağlar, Konak districts of Izmir province by maximum variation among the purposeful sampling methods. The "Investigation, Investigation and Preliminary Examination Guide", published by the Ministry of National Education Inspection Board in 2006 and intended to guide those who will carry out investigative duties, and other legal documents whose names or numbers are somehow mentioned in this guide are the working documents of

this research. In addition, the documents that will be the basis for examining the guide based on legal documents, T.R. It was accessed from the Presidential Legislative Information System (<https://www.mevzuat.gov.tr>) website. The first part of the research method was conducted by using a semi-structured interview form with 14 school principals and 6 education supervisors who had carried out at least one duty of inspectorate at least once before and content analysis method was used to analyze the data obtained. In the second part of the research method, it was aimed to examine the Investigation Guide based on legal documents, and content analysis was used at this stage.

Findings

In the study, it was concluded that school principals regarded the duty of inspectorate as an additional duty/angary work assigned to them, while the inspectors thought that it was their main duty as a requirement of their profession. Another result of the study is that the inspectors find themselves sufficient for the duty of inspectorate because they have a better command of the duty of accountability and the details related to this duty as a result of the trainings and preparations they received before the service. School principals do not consider themselves adequate for the duty of inspectorate. According to another result of the research, it was understood that school principals were mostly not aware of the guide during their first duty. However, it is seen that the inspectors have benefited from the guide since their first duties. When the result of the research on the adequacy of the guide is analyzed, it is seen that the guide is accessible but not up to date according to the opinions of the participants. It was seen in the analyses that the laws and regulations referred to in the guide were either repealed or revised with additional articles. When the result for determining the suggestions of the participants for the preparation of the guide is analyzed; it is seen that the participant suggestions are to include more case studies and sample reports on this case study.

Discussion & Conclusion

As a general result of the research, it has been revealed that principals do not want to do the duty of inspectorate and if they are going to do it, it should be included in their job descriptions on a paid basis. Meanwhile, it has been understood that education inspectors do their investigative work better. As a matter of fact, there are findings that inspectors can best fulfill this duty themselves (Han and Demirtaş, 2023; Özmen and Şahin, 2010; Kılıç, Aslanargun and Arseven, 2013; Memişoğlu and Tabak, 2021). On the other hand, another conclusion is that the legal documents on which the guide is based are not up to date. Many studies examining the guidelines developed for the supervision/inspection of many specific educational areas (Akçay-Güngör, 2020; Altunay & Özer, 2021; Toprakçı & Özerten, 2020; Kahraman, 2020; Özdemir & Altuntaş, 2020; Özdemir, Özkanlı, & Altuntaş, 2021; Ölmez-Ceylan and Algam, 2020; Tonbul and Ata-Çiğdem, 2020; Toprakçı and Bulut, 2021; Turan and Çil, 2021; Beytekin and Kaynar, 2021; Ölmez-Ceylan and Yıldız, 2021) revealed similar results. Based on these results, the following recommendations can be made to both practitioners (MEB, Board of Education, Principals, Inspectors, etc.) and researchers:

1. The duty of inspectorate can be included among the primary duties that school principals have to carry out and positive privileges (wages, etc.) can be offered for this duty.

2. The proper fulfilment of the duties related to educational administration and supervision will be possible only if the individuals have knowledge, skills and positive attitudes. Because these fields of administration and supervision require expertise. In this framework, prioritizing the appointment of personnel who have undergone training in educational administration and supervision programs can prevent possible problems with effective administration and supervision.
3. On the digital platform, a user-friendly, interactive, case study, hyperlinked with legal documents, live-assisted and living (continuously updated) examination and investigation guide can be proposed.
4. Depending on the inconsistencies and outdated articles found by analyzing the investigation guide based on legal documents, it can be suggested that the guide be constantly renewed on a legal and literature (educational administration and supervision) basis.

Millî Eğitim Bakanlığı İnceleme-Soruşturma Rehberinin Yasal Belgeler ve Muhakkiklik (Denetçilik) Görevi Temelinde İncelenmesi

Ahmet BULUT, Millî Eğitim Bakanlığı, 0000-0003-4954-698X
Erdal TOPRAKÇI, Ege Üniversitesi, 0000-0001-9552-9094

Öz

Okul müdürleri, eğitim denetmenlerinin (müfettişlerinin) yaptığı inceleme ve soruşturma görevinin aynısını muhakkiklik (denetçilik) görevi adı altında yapmaktadır. Bu süreçte okul müdürlerinin yararlanabilecekleri kaynakların başında İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberi gelmektedir. Bu açıdan söz konusu rehberin ilgilerce nasıl kullanıldığı ve yasal belgelerle ilişkisi önemlidir. Araştırmada, en az bir kez muhakkiklik görevi yerine getirmiş okul müdürleri ile eğitim denetmenlerinin (müfettişlerinin); muhakkiklik görevi ve Millî Eğitim Bakanlığı İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberi'ne ilişkin görüşlerini belirlemek ve rehberi yasal belgeler temelinde analiz etmek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel desende iki yöntemden yararlanılmıştır. Rehberle ilişkin görüşlerin alınması "görüşme yöntemi" ve "rehberin ve ilişkili yasal belgelerin incelenmesi" ise doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Buna göre çalışma dokümanı, İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberi iken; çalışma grubu, İzmir ili Buca, Bornova, Gaziemir, Karabağlar, Konak ilçelerinde görevli okul müdürleri arasından amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitleme ile belirlenen daha önce en az bir defa muhakkiklik görevi yürütmüş 14 okul müdürü ve 6 müfettiştir. Araştırmanın görüşme aşamasında sonuç olarak; okul müdürlerinin muhakkiklik görevini angarya bir iş olarak gördükleri, kendilerini muhakkiklik konusunda yetersiz hissettikleri, soruşturma rehberinin bilinirliğinin düşük olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmanın doküman analizi kısmında ise rehberin büyük oranda güncel olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak muhakkiklik görevin ya müdürlerden alınması ya da daha profesyonel yapılabilmesi adına eğitimleri ve görevleri kapsamına alınması ile İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberinin yasal ve alanyazınsal belgeler temelli sürekli güncellenmesi önerilerinde bulunulmuştur

Anahtar Kelimeler: eğitim denetimi, soruşturma rehberi, okul müdürü, müfettiş, yasal belge

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 24, Sayı 3, 2023
ss. 1884-1909

DOI
10.17679/inuefd.1389406

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi
11.11.2023

Kabul Tarihi
27.12.2023

Önerilen Atıf

Bulut, A. & Toprakçı, E. (2023). Millî eğitim bakanlığı inceleme-soruşturma rehberinin yasal belgeler ve muhakkiklik (denetçilik) görevi temelinde incelenmesi, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 1884-1909. DOI: 10.17679/inuefd.1389406

Bu makale birinci yazarın, ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı Mayıs 2023'te Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından kabul edilen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı İnceleme-Soruşturma Rehberinin Yasal Belgeler ve Muhakkiklik (Denetçilik) Görevi Temelinde İncelenmesi

İnsanların ihtiyaçları iş birliğine olan gereksinimi doğurur ve bu onları toplumsal bir varlık yapar. Gereksinimlerin niteliği hangi yönde bir iş birliği yapılacağını belirler ve her toplum kurumsallarını oluşturur. Her toplumun o topluma has özellikleri bağlamında şekillenen kurumları onu diğer toplumlardan da ayırır. Bu kurumlardan biri de eğitim kurumudur. Eğitim, bireyin, bireysel özellikleri ve eldeki ortam, koşul ve olanaklar bağlamında başta kendisi, sonra içinde bulunduğu toplum/ulus ve en sonunda dahil olduğu evrensel yapının etkin bir üyesi haline getirilmesi sürecidir (Toprakçı, 2017). Bu süreç eğitimi yönetmeyi de kapsar. Eğitim yönetimi, toplumun eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere tesis edilen eğitim örgütlerini, belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek üzere etkili biçimde işletme, geliştirme ve yaşatma faaliyetidir (Başaran, 2000). Geliştirme ve yaşatmanın ne kadar gerçekleştiğini anlamanın bir yolu yönetimin kendi mahiyetinde yapılan faaliyetleri ve kişileri değerlendirmesidir (Toprakçı ve Bulut, 2021). Değerlendirme; örgütün amaçları doğrultusunda işleyip işlemediğinin, eksikliklerin belirlenmesi ve giderilmesi, iyi yönlerin vurgulanması, yeni uygulamaların örgüte tanıtılması bakımından oldukça önemlidir (Çuhadar ve Yılmaz, 2007; Demirtaş ve Akarsu, 2016). İçinde yönetimin yaptığı faaliyetlerin tümünün de olduğu denetim ise daha geniş bir niteliğe sahiptir. Aslan'a (2019) göre, denetim faaliyeti bütün sürecin kontrol edilmesi ve sürece rehberlik etmeyi kapsamaktadır.

Denetim, örgütün belirlenen amaçlara ulaşma düzeyinin belirlenmesi ve en üst düzeyde pozitif sonuç alınması adına gerekli tedbirlerin alınarak sürecin geliştirilmesidir. Örgütsel faaliyetlerin, uygun hedefler istikametinde, ilke ve kurallar ile bağdaşır bağdaşmadığının belirlenmesi sürecine denetim denir (Doğan, 2015). Bir toplumsal faaliyet olarak eğitim işinin, eğitimcilerin, eğitim kurumlarının ve eğitim yöneticilerinin denetlenmesi gerekir. Toprakçı, Çakırer, Bilbay, Bağcıvan ve Bayraktutan (2010), eğitim denetimini, eğitim sürecinin çıktılarının, eğitimde yapılan uygulamaların, yasal durumlara, hedefe, yapılan planlamalara, mevcut her türlü kaynağa uygun olup olmadığının değerlendirildiği, daha önceden belirlenmiş standartlara ulaşmayı, istenmedik davranışları ortadan kaldırmayı amaçlayan etik kuralların olduğu bir süreç olarak tanımlamaktadırlar. Denetim sürecinde bilimsel bulgulardan yararlanmak, nesnel ölçütler kullanmak gerekir (Toprakçı ve Özerten, 2020). Nesnel ölçütlerin olması ve kullanılabilmesi için denetim ya da soruşturma rehberi yasalara dayanmalıdır. Eğer dayanmazsa hukuksal ve toplumsal sorunlar çıkar (Toprakçı ve Bakır, 2020). Başar'a (2004) göre denetim, kamu yararı için davranışların kontrol edilmesi sürecidir. Eğitim sistemi içerisinde denetim MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir (Akbal ve Toprakçı, 2021).

Kamu idaresinde konusu suç teşkil eden olayların ilgililerce usulünce soruşturulmasıyla kamu düzeninin sağlanması ve korunması gerçekleşebilir. Böyle durumlarda kanunlara dayandırılan yetkiyle, ilgililerin kanunlara uymasını sağlamak için harekete geçmek ve gerektiğinde de cezai yaptırımlara başvurmak gerekebilir. Devlet yönetimi kapsamında kamu hizmetlerinin sağlıklı ve verimli bir biçimde sunulabilmesini tesis etmek üzere inceleme ve soruşturmalar yürütülmekte; sorumlularla ilgili olarak gerekli işlemler yapılmaktadır. Özellikle, bireysel ve toplumsal geleceğe ilişkin önemine bağlı olarak eğitim ve öğretimin denetimi kritik bir öneme sahiptir. Eğitim öğretim sistemi içerisinde görevli olan kamu çalışanlarının, yönetim ve mesleki çalışmalar sürecinde karşılaşılan sorunlarının incelenip soruşturulması ve bir sonuca bağlanması idarenin en önemli görevlerindedir (MEB, 2006). Görevlilerin soruşturma kapsamında sürece ilişkin planlama yapmaları sürdürülecek soruşturmanın selameti bakımından

önem taşımaktadır. Henüz ifadeler alınmadan görevlendirme yazısında tebliğ edilen soruşturma konusu ve kapsamının net biçimde anlaşılması gerekmektedir. Özmen ve Şahin (2010) çalışmalarında, ilköğretim müfettişlerinin görüşlerine dayalı olarak; soruşturma görev emir yazılarında eksiklikler ve hatalar olduğunu aktarmaktadırlar. Bu gibi durumlarda muhakkiklik (denetçilik) görevlilerinin soruşturma sürecini yürütmekle ilgili belirsizlikler ve sorunlar yaşayabilecekleri söylenebilir.

Birer kamu çalışanı olarak Millî Eğitim Bakanlığı personelinin de uymak durumunda oldukları kurallar vardır ve devlet memuruna yakışır hareket etmek durumundadırlar. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı kadrolarda görevli olan ve aynı zamanda kamu çalışanı olan yönetici, öğretmen ve memurların herkes gibi kurallara uymaları gerekmekte iken zaman zaman bilinçli ya da farkında olmadan kurallara uymayanlar ile karşılaşmaktadır (Çelik, 2010). Suç işlediğine dair kendisiyle ilgili iddialar olan personelin söz konusu suçu işleyip işlemediğinin araştırılması yani soruşturma yürütülmesi gerekmektedir (DMDY, 2021). Bahse konu soruşturmanın yürütülmesi için Millî Eğitim Bakanlığı dahilindeki soruşturmalarda muhakkik olarak daha çok okul müdürleri görevlendirilmektedir. Soruşturmanın usule uygun ve mağduriyete sebebiyet vermeyecek şekilde yürütülmesi kendisine muhakkiklik görevi verilen kişinin bilgi ve becerisine bağlıdır. Okul müdürlerinin kapsamlı bir eğitim almamış olmaları, sadece kısa süreli bir hizmet içi eğitim almaları, soruşturma yürütme konusunda yetkinliklerini tartışılır hale getirmektedir. Alanyazın incelendiğinde okul müdürlerinin soruşturma yürütme konusunda kendilerinin yeterli olmadıklarını düşündükleri görülmektedir (Ekinci ve Sabancı, 2020). İnceleme soruşturma konusunda yeterli oranda eğitim almamış okul müdürlerinin yürütecekleri muhakkiklik görevinde soruşturmayı yasal bir zemine oturtmaları kolay olmayacaktır (Şirin ve Dal, 2019). Han ve Demirtaş (2023)'in tespitlerine göre muhakkiklik görevi yerine getirilirken okuldaki yönetsel işlemler ve eğitim-öğretimin aksadığı, okul müdürlerinin bu işin uzmanı olmadıkları ve bu görevlendirmeleri angarya bir iş olarak gördükleri, inceleme ve soruşturma dosyalarının sağlıklı bir şekilde hazırlanmadığı, görevlendirmelerin verimi olumsuz etkilediği sonuçları ortaya çıkmıştır. Farklı olarak Yıldırım (2015) tarafından okul müdürleri ile ilgili açılan inceleme ve soruşturmalarda onların da çeşitli cezalar aldıkları ortaya çıkmıştır.

Okul müdürlerinin okullarını yönetirken dayandıkları güç kaynakları (Karakaş ve Kırbaç, 2019) ne olursa olsun, kendilerine verilen muhakkiklik görevi nedeniyle ağır bir sorumluluk ve endişe içinde oldukları söylenebilir. Çünkü yürüttükleri soruşturmada istemeden de olsa yapacakları bir hata hem kendi mesleklerini hem güç kaynaklarını olumsuz etkileyebilir hem de soruşturmada adı geçen kişiler hakkında yanlış bir karar uygulanmasına neden olabilirler. Bu süreçte okul müdürlerinin yararlanabilecekleri kişi ve kaynaklara ihtiyaç duydukları ifade edilebilir. Yararlanılabilecek kişi olarak başta tecrübeli okul müdürü meslektaşları ve müfettişler kabul edilmektedir. Buna göre meslektaşlarından hangi ceza teklifinin uygun olacağı, müfettişlerden ise soruşturma sürecinde ifade alınması konularında yararlanmaktadırlar (Ayvaz, 2017). İhtiyaç duyulan yardımla alakalı olarak öncelikle okul müdürleri ve müfettişlerle konuşarak sorulara cevap arandığı, yazılı kaynaklar ve/veya herhangi bir rehberden yararlanma tercihinde bulunma ile ilgili alanyazında bir tespite rastlanmadığı söylenebilir. Bu boşluğun dolmasına bir nebze olsun katkı sağlamak adına bu kapsamda araştırmada, en az bir kez muhakkiklik görevi yerine getirmiş okul müdürleri ile eğitim denetmenlerinin (müfettişlerinin); muhakkiklik görevi ve Millî Eğitim Bakanlığı İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberi'ne

ilişkin görüşlerini belirlemek ve rehberi yasal belgeler temelinde analiz etmek amaçlanmıştır. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Okul müdürü ve müfettişlerin muhakkiklik görevine ilişkin görüşleri ve aralarındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
2. Okul müdürü ve müfettişlerin muhakkiklik görevine dair yeterlik algıları ve aralarındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
3. Okul müdürü ve müfettişlerin İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberine ilişkin görüşleri ve aralarındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
4. İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberinin yasal belgeler ile ilişkisi nasıldır?

Yöntem

1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma olgubilim deseninde nitel bir araştırmadır. Olgubilim deseninde amaç bireylerin (Daha önce muhakkiklik görevinde bulunmuş okul müdürleri ile eğitim denetmenler) bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları belirlemektir. Olgubilim araştırmaları nitel araştırmanın doğasına uygun olarak kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya çıkarmayabilir. Ancak bir olguyu daha iyi tanımamıza ve anlamamıza yardımcı olacak sonuçlar sağlayacak örnekler, açıklamalar ve yaşantılar ortaya koyabilir. Bu yönüyle hem bilimsel alanyazına hem de uygulamaya önemli katkılar getirebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013)

2. Çalışma Grubu ve Dokümanı

Araştırmanın görüşme yöntemine dayalı çalışma grubu; İzmir ili Buca, Bornova, Gaziemir, Karabağlar ve Konak ilçelerinde görevli okul müdürleri arasından amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitleme ile belirlenen daha önce en az bir defa muhakkiklik görevi yürütmüş 14 okul müdürü ve 6 müfettiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlikli araştırılmasına fırsat sağlamaktadır. Amaçlı örnekleme yönteminde amaç, çeşitlilik gösteren durumlar arasında ortak ya da paylaşılan olgunun olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır. Maksimum çeşitlilik örneklemesinde ise amaç, göreceli olarak küçük bir örnekleme oluşturmak ve bu örneklemede çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmaya dahil olan çalışma grubuna ait değişkenler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Çalışma grubu değişkenleri frekans dağılımları

Değişken	Değer	f
Cinsiyet	Erkek	16
	Kadın	4
Görev	Okul Müdürü	14
	Müfettiş	6
Öğrenim Düzeyi	Lisans	12
	Lisansüstü	8
Muhakkiklik Görev Sayısı	1- 5	3
	6- 10	5
	11- 15	2
	26 ve üzeri	10

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya dahil olan katılımcıların 16’sı (%80) erkek, 4’ü (%20) kadın, 14’ü (%70) okul müdürü, 6’sı (30) müfettiştir. Yine araştırma katılımcıların 12’si

(%60) lisans düzeyinde, 8'i (%40) lisansüstü düzeyde öğrenime sahiptirler. Son olarak araştırmaya dahil olan katılımcıların yürüttükleri muhakkiklik görev sayılarına bakıldığında; 3'ünün (%15) 1-5 arası, 5'inin (%25) 6-10 arası, 2'sinin (%10) 11-15 arası ve 10'unun (%50) 26 ve daha fazla sayıda muhakkiklik görevi yürüttükleri görülmektedir.

Araştırmanın doküman incelemesi yöntemine dayalı kısmı itibarıyla çalışma dokümanları, MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından 2006 yılında yayımlanan ve muhakkiklik görevi yürütecek kişilere rehberlik etmesi amaçlanan "İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberi" ve bu rehberde bir şekilde ismi ya da numarası zikredilen diğer yasal belgelerdir. Ayrıca rehberin yasal belgeler temelinde incelenmesine kaynaklık edecek belgelere, T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi (<https://www.mevzuat.gov.tr>) internet sitesinden ulaşılmıştır.

3. Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında temelde iki yöntemden yararlanılmıştır. Rehberle ilişkin görüşlerin alınması "görüşme yöntemi" ve "rehberin ve ilişkili yasal belgelerin incelenmesi" ise doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme yöntemi, bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, düşüncelerine, niyetlerine, şikayetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede kullanılan veri toplama yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek: 2013). Doküman incelemesi ise (rehberin ve ilişkili yasal belgeler), resmi ya da özel kayıtların toplanması, sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesinde kullanılan bir veri toplama sürecidir (Ekiz, 2009). Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu temel gerekçeler ışığında, çalışmada verilerin toplanabilmesi için iki ayrı araç kullanılmıştır.

3.1. Görüşme İçin Kullanılan Veri Toplama Aracı

Araştırmanın daha önce en az bir kez muhakkik olarak görevlendirilmiş okul müdürleri ile eğitim denetmenlerinin Millî Eğitim Bakanlığı İnceleme-Soruşturma Rehberi'ne ilişkin görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı kısmı için "Yarı Yapılandırılmış Bireysel Görüşme Formu" kullanılmıştır. Görüşme tekniğinin en önemli avantajı sistematik ve karşılaştırılabilir veri sunmasıdır (Karasar, 2009). Görüşme formu ve uygulamasının inandırıcılığını sağlamak için eğitim yönetimi ve denetimi alanında çalışmaları olan ve nitel araştırma konusunda deneyimli bir doçent doktorun ve iki profesörün görüşü alınmıştır. Uzman görüşlerine bağlı olarak görüşme soruları yenilenmiş ve son haline getirilmiştir. Bu haliyle form, bir okul müdürüyle pilot uygulamada kullanılmış, görüşme formunun anlaşılabilirliği test edilmiştir. Bu aşamalar sonucunda yapılan düzenlemelerle görüşme formunun inandırıcılık ve aktarılabilirliği sağlanmış ve veri toplama sürecine geçilmiştir. Görüşmeler aracılığıyla toplanan verilerin amaca hizmet etmesini sağlamak üzere ise tutarlık ve teyit edilebilirliği sağlanmıştır. Görüşme formu yapı bakımında iki bölüm içermektedir. Birinci bölümde çalışma grubundaki okul müdürü ve müfettişlerin demografik bilgilerini toplamaya dönük dört soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise muhakkiklik görevinin katılımcılar için ne ifade ettiği, Millî Eğitim Bakanlığı İnceleme-Soruşturma Rehberi'nin tanınırlığı, kapsamı ve işlevselliğine ilişkin görüşleri ortaya koyması hedeflenen 4 soru yer almıştır. Sorular şöyledir;

1. Muhakkiklik görevi size ne ifade etmektedir?
2. Kendinizin muhakkiklik görevi ile ilgili yeterliğini nasıl değerlendirirsiniz?
3. İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
4. İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberinin yasal belgeler ile ilişkisi nasıldır?

3.2. Doküman İnceleme İçin Kullanılan Veri Toplama Aracı

Doküman inceleme yönteminin kullanıldığı ikinci kısımda dokümanı anlama aşaması için inceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberi (soruşturma rehberi ya da rehber olarak anılacaktır) ve ilgili yasal düzenleme metinleri detaylı biçimde incelenmiştir. “Doküman incelemesi” tekniği (a) Dokümanlara ulaşma, (b) Dokümanların orijinalliğini kontrol etme, (c) Dokümanları anlama, (d) Veriyi analiz etme, (e) Veriyi kullanma aşamalarından oluşmaktadır (Forster, 1995; Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013). Verilerin analizi aşamasında İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberi mevcut ve yürürlükte olan mevzuatlar ile karşılaştırılmış, yasal düzenleme, değişiklik ve iptaller çerçevesinde rehberin güncelliği ve mülga maddeler belirlenmeye çalışılmıştır.

4. Verilerin Analizi

Çalışmada verilerin analizi iki kısımda gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada okul yöneticileri ve müfettişlerin muhakkiklik görevine ve soruşturma rehberine ilişkin görüşleri, ikinci aşamada ise rehber bir bütün olarak ve rehberde gönderme yapılan yasal belgeler ile ilişkisi analiz edilmiştir.

Araştırma yönteminin ilk kısmı daha önce en az bir kez muhakkiklik görevi yürütmüş 14 okul müdürü ve 6 eğitim denetmeni ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yürütülmüş ve elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Bu aşama için katılımcılardan görüşme formu aracılığıyla toplanan veriler herhangi bir işleme tabi tutulmadan olduğu gibi müfettiş olan katılımcılar M1, M2, M3, ... şeklinde, okul yöneticisi katılımcılar OY1, OY2, OY3. ... şeklinde isimlendirilerek kayıt altına alınmıştır. Verilen cevaplar üzerinden içerik analizi yapılmış ve kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlardan kategoriler, buna bağlı olarak ise temalar biçimlenmiştir. Örneğin, okul yöneticisi OY13 ile yapılan görüşmede; “Muhakkiklik görevi size ne ifade etmektedir?” sorusu yöneltilmiş ve “Müdürün görevi olmaması gereken angarya bir iş” cevabı alınmıştır. Bu cevaptan hareket ile “Angarya-İş yükü” kodu oluşturulmuştur. Bir başka örnekte okul müdürü OY11’e sorulan “Rehberin Amaçsal işlevselliğini gösteren özellikleri sizce neler olabilir?” sorusuna verdiği “Fiilin karşılığında yaptırımı olduğunun görülmesi, bilinmesine hizmet ediyor rehber. Dolayısı ile suçun işlenmesi noktasında caydırıcı etkisi oluyor...” cevabından “Caydırıcı” kodu oluşturulmuştur. Diğer cevaplardan oluşturulan kodlar bütün olarak değerlendirilerek “Öznel” kategorisi oluşturulmuş, bu kategorilere dayalı biçimde ise “Müdürlerin Muhakkiklik Görevine İlişkin Görüşleri” teması oluşturulmuştur.

Araştırma yönteminin ikinci kısmında Soruşturma Rehberinin yasal belgeler temelinde incelenmesi hedeflenmiş ve bu aşamada da içerik analizinden yararlanılmıştır. Rehberde mevcut olan her bir bölüm ayrı ayrı incelenmiş ve elde edilen veriler analiz edilmiştir. Rehber bölümlerinin her birinin ayrı ayrı değerlendirilmesi kapsama ilişkindir. Bu yolla elde edilen verilerin analizi üç aşamada gerçekleştirilmiştir. “Geçerlik ve güvenilirlik sağlama”, “Kodlama ve tema geliştirme” ve “Raporlaştırma” bu sürecin aşamalarıdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bu kapsamda gerektiği ölçüde okumalar yapılmış, notlar alınmış ve kod, kategori ve temalar şekillendirilmiştir. Sonuç olarak rehberin yasal belgeler ile ilişkisinde “Rehberin Yasal Belgelerle Tutarlılığı” ve “Yasal Belgelerle Tutarsızlık” şeklinde iki kategori oluşturulmuştur. Mevcut kategoriler altında ise “Yasal dayanağa uygunluk”, “Yasal dayanağın güncel olmaması”, “Yasal

dayanak belirsizliği”, “Yasal dayanaklara eksik gönderme” şeklinde kodlar ortaya çıkmıştır. Veriler yer yer sayılarla da desteklenerek ifadelendirilmiştir.

5. Geçerlilik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik-güvenirlik, nicel çalışmalardan farklı biçimde yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırmalarda, geçerlik ve güvenirlik kavramlarının yerine “inanılrlık”, “sonuçların doğruluğu ve “araştırmacının yetkinliğı” gibi ifadelerin tercih edilmesi daha doğru olacaktır (Krefting, 1991; akt. Başkale, 2016). Nitel araştırmalarda, inanılrlığı sağlamanın en etkin yolu, katılımcılar ile uzun süreli etkileşimdir. Veri toplamak için yeterli sürenin ayrılması, çalışma grubunun kültürü, dili ya da görüşlerini anlamak için araştırmacılara derinlemesine anlayış kazandırır. Yapılan görüşmelerin süresi arttıkça katılımcılarda güven duygusu gelişecek ve verilen cevaplar daha samimi olabilecektir (Başkale, 2016). Araştırmada, inanılrlığı sağlamak üzere verilerin toplanması sürecinde çalışma grubundaki her katılımcı ile yeterli süreler ayrılarak veriler toplanmıştır.

Araştırma konusunda genel bilgiye ve araştırma yöntemleri konusunda uzmanlığa sahip kişilerden, hazırlanan veri toplama aracının incelemesinin istenmesi inanılrlık konusunda alınabilecek bir önlemdir. Uzman incelemesi olarak bilinen (Creswell, 2017) bu yöntem ile uzmandan araştırmanın yönetime ilişkin tüm süreçlerinde yararlanılır. Başkale (2016)'-ye göre araştırma deseninden toplanan verilere, yapılan analizlerden sonuçların yazımına kadar geçen her bir süreçte yardım alınan uzman danışman eleştirel bir bakış açısı ortaya koyar ve yazara dönüt verir. Bu kapsamda yarı yapılandırılmış form ile toplanan cevaplar, tasnif edilerek temalar oluşturulmuştur. Temalar, araştırmacı tarafından kodlanmış ve nitel araştırmalar konusunda uzman öğretim üyesine kontrol ettirilmiştir. Araştırmaya dahil olan okul müdürü ve müfettiş görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Veriler birden fazla kaynaktan (okul müdürü ve müfettiş) toplanmıştır. Bu sayede çeşitleme elde edilmiştir. Uzman görüşü alma, doğrudan alıntılara yer verme, çeşitleme yoluna gitme, birden fazla araştırmacıyı dahil etme araştırmanın güvenirliğini artırılabilir unsurlardır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Elde edilen kod, kategori ve temalar incelenmesi için uzman danışmanın görüşüne sunulmuştur. Bu sayede uygun görüş alınarak “teyit incelemesi” stratejisi sağlanması hedeflenmiştir.

Bu araştırma için, Ege Üniversitesi kurumundan (Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğı Kurulu Kurulunun 05/10/2021 tarihli E-85553214-050.06.04-346401 sayılı kararı ile) etik izin alınmıştır.

Bulgular

1. Okul müdürü ve müfettişlerin muhakkiklik görevlerine ilişkin görüşleri arasındaki benzerlik ve farklılıklara ait bulgular

Okul müdürü ve müfettişlerin muhakkiklik görevine ilişkin görüşleri Tablo 2'de verilmiştir. Tablo 2'de görüldüğü gibi katılımcıların kendilerine yöneltilen “Muhakkiklik görevi size ne ifade etmektedir?” sorusuna verdikleri cevaplar, araştırmanın amaçlarına dönük olarak 6 başlıkta kodlanmış, birbiri ile ilişkili olan kodlar nesnel boyut ve öznel boyut olmak üzere 2 kategori altında toplanmıştır.

Tablo 2*Muhakkiklik algılarına ilişkin kategori ve kod dağılımı*

Tema	Kategori	Kodlar	n
Müdürlerin muhakkiklik görevine ilişkin görüşleri	Nesnel boyut	Adalet-Yargı	4
		İnceleme-Soruşturma	2
		Görev	8
	Öznel boyut	<i>Angarya – İş Yükü</i>	10
		Mesuliyet-Sorumluluk	2
		Stres - Sıkıntı	2
Müfettişlerin Muhakkiklik Görevine İlişkin Görüşleri	Nesnel boyut	Adalet-Yargı	2
		İnceleme-Soruşturma	3
		Görev	1
	Öznel boyut	Angarya – İş Yükü	1
		<i>Mesuliyet-Sorumluluk</i>	3
		Düzeltilme- Geliştirme	1
		Stres - Sıkıntı	1

Tablo 2’de görüldüğü gibi okul müdürleri muhakkiklik görevini Adalet–Yargı, İnceleme-soruşturma ve Görev kavramlarına yaptıkları vurguyla Nesnel kategoride ele alırken; Öznel kategoride ise Angarya–iş yükü, Mesuliyet-sorumluluk ve Stres-Sıkıntı olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Müfettişler de benzer olarak muhakkiklik görevinden anladıklarını Adalet–Yargı, İnceleme-soruşturma ve Görev kavramlarını biçimleyen vurgularıyla “Nesnel” boyut; “Angarya–iş yükü”, Mesuliyet-sorumluluk, Düzeltilme-Geliştirme ve Stres-Sıkıntı kavramlarına yaptıkları göndermelerle de “Öznel” boyut kategorisinde ifade etmişlerdir.

Yukarıda yer alan bulgulara bakıldığında okul müdürleri ve müfettişlerin muhakkiklik görevine ilişkin algılarının Öznel kategoride farklılaştığı görülmektedir. Buna göre Müfettişler muhakkiklik görevini Öznel kategoride daha çok Mesuliyet-Sorumluluk olarak nitelendirirken okul müdürleri muhakkiklik görevini Angarya–İş Yükü olarak değerlendirmektedir. Okul müdürleri ve müfettişlere görüşmelerde kendilerine sorulan sorulara verdikleri; “*Angarya ve stres*” (OY10) “*Müdürün görevi olmaması gereken angarya bir iş*” (OY13), “*Mesleğim gereği titizlikle yerine getirmem gereken idari soruşturma sürecidir*” (M2) cevaplar, “Öznel” kategoride değerlendirilen görüşlere örnek olarak gösterilebilir.

2. Okul müdürleri ve müfettişlerin muhakkiklik görevine dair yeterlik algıları arasındaki benzerlik ve farklılıklara ait bulgular

Okul müdürü ve müfettişlerin muhakkiklik görevinde kendilerini yeterli bulmalarına ilişkin algıları, görüşmede sorulara verdikleri cevaplara dayalı olarak yapılan içerik analiziyle elde edilen bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3*Katılımcıların ilk muhakkiklik görevine ilişkin yeterlik algısıyla ilgili kategori ve kod dağılımı*

Tema	Kategori	Kodlar	n
Yeterlik Algısı	Müfettiş	Evet	5
		Kısmen	1
	Okul Müdürü	Evet	6
		Hayır	5
		Kısmen	3

Tablo 3’te görüldüğü gibi araştırmaya dahil olan müfettişler yürüttükleri ilk muhakkiklik görevinde kendilerine ilişkin yeterlik algıları *Evet* ve *Kısmen* şeklindedir. Okul müdürlerinin yürüttükleri ilk muhakkiklik görevinde kendilerine ilişkin yeterlik algıları ise *Evet*, *Hayır* ve *Kısmen* olarak ifade edilmiştir. Yukarıda verilen bulgular değerlendirildiğinde müfettiş ve okul

müdürlerinin ilk muhakkiklik görevindeki yeterlik algılarının farklılaştığı görülmektedir. Buna göre müfettiş kendisini daha çok yeterli görürken, okul müdürlerinin azı kendini yeterli olarak değerlendirmektedirler.

Okul müdürleri ve müfettişlerle yapılan görüşmelerden toplanan cevapların analiziyle elde edilen bulgulardan “Müfettiş” kategorisini biçimleyen “Evet” ve “Kısmen” kodlarına ilişkin müfettiş görüşlerine örnek olan birkaç ifade şöyledir: “Eğitimin içinden geldiğimiz ve dahi bu hususta yeterli eğitim almamızın yanında, kurum idareciliği görevlerini de ifa etmiş olduğumuzdan yeterlilik açısından herhangi bir sıkıntı yaşamadım” (M3). “Görev öncesi uzun, çok düzenli ve kaliteli eğitim (Üniversite) verildiği için iyi düzeyde yeterli buldum” (M5). Okul müdürleri ve müfettişlerle yapılan görüşmelerden toplanan cevapların analiziyle elde edilen bulgulardan “Okul müdürü” kategorisini biçimleyen “Evet”, “Hayır” ve “Kısmen” kodlarına ilişkin okul müdürü görüşlerine örnek ifadeler ise “Hakkıyla yapabilme konusunda endişelendim.” (OY5). “Acemilik yanlış yapmaktan çekindim.” (OY10) şeklindedir

Yürütülen ilk muhakkiklik görevine ilişkin yeterlik algılarının müfettişler lehinde farklılaşması alınan eğitim ile açıklanabilir. Okul müdürü ve müfettişlerin yapılan görüşmelerde kendilerine sorulan soruya verdikleri cevapların analiziyle elde edilen bu saptamanın kaynağı olabilecek cevaplara örnek olarak “2 Yıl eğitim enstitüsü, 2 Ankara Eğitim Bilimleri Fakültesi EYTPPE ve 4 Gazi Eğitim Fakültesi EYTPPE bölümünde eğitim gören birisi olarak, herhalde yeterli buldum” (M6) ve “Kapalı kutudan bir şey çıkacakmış gibi hissettim” (OY1) verilebilir.

3. Okul müdürü ve müfettişlerin Rehberlere dair görüşleri arasındaki benzerlik ve farklılıklara ait bulgular

3.1. Okul müdürü ve müfettişlerin görüşlerine göre Rehberin ‘amaçsal işlevine’ ilişkin benzerlik ve farklılıklar

Rehber, müfettişler ve muhakkiklik görevi yerine getirecek olan okul müdürlerinin istifade etmeleri amacıyla hazırlanmıştır. Bu bağlamda rehberin, sürecin sağlıklı ve nitelikli biçimde herhangi bir aksaklığa ve mağduriyete mahal vermeden yürütülmesine hizmet etmesi umulur. Okul müdürü ve müfettişlerin rehberin amaçsal işlevine ilişkin algıları, Tablo 4’te görüldüğü gibi okul müdürleri ve müfettişlere sorulan sorulara verdikleri cevaplar 7 kodu biçimlemiştir. Birbiri ile ilişkili olan kodlar ise “Yol gösterici” ve “Standartlaştırıcı” olmak üzere 2 kategoriye biçimlemiştir.

Tablo 4

Rehberin amaçsal işlevine ilişkin görüşlerin kategori ve kod dağılımı

<i>Tema</i>	<i>Kategori</i>	<i>Kodlar</i>	<i>n</i>
Müdürlerin Rehberin Amaçsal İşlevine İlişkin Görüşleri	Yol gösterici	Pratiklik	7
		Kavramsal açıklık	4
		Örnek vaka içermesi	3
	Standartlaştırıcı	Objektif	6
		Yasal temelli	4
		Caydırıcı	2
Müfettişlerin Rehberin Amaçsal İşlevine İlişkin Görüşleri	Yol gösterici	Çok yönlülük	2
		Pratiklik	3
		Kavramsal açıklık	2
	Standartlaştırıcı	Örnek vaka içermesi	1
		Objektif	2
		Yasal temelli	2
	Caydırıcı	1	
	Çok yönlülük	1	

Tablo 4’te görüldüğü gibi okul müdürleri rehberin amaçsal işlevini *Pratiklik, Kavramsal açıklık, Örnek vakalar* kavramlarına vurguyla *Yol Gösterici* kategorisinde, *Objektif, Yasal temelli, Caydırıcı* ve *Çok yönlülük* kavramlarıyla *Standartlaştırıcı* kategorisinde ele almaktadırlar. Müfettişler de *Pratiklik, Kavramsal açıklık, Örnek vakalar* kavramlarıyla *Yol Gösterici* kategorisinde, *Objektif, Yasal temelli, Caydırıcı* ve *Çok yönlülük* kavramlarıyla *Standartlaştırıcı* kategorisinde ele almaktadırlar. Tablo 4’e göre okul müdürleri ve müfettişlerin rehberin amaçsal işlevine ilişkin algıları benzerdir. Okul müdürü ve müfettişlerin yapılan görüşmelerde kendilerine sorulan soruya verdikleri cevapların analiziyle elde edilen bu saptamanın kaynağı olabilecek cevaplara örnek olarak *“Raporun hazırlığında sıralı olarak kolayca hazırlamaya yardım ediyor” (OY1)* ve *“Soruşturma sürecinde kullanıcıya net bilgi veriyor” (M6)* verilebilir.

3.2. Okul müdürü ve müfettişlerin ‘rehberden haberdar olmalarıyla’ ilgili görüşleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar

Okul müdürü ve müfettişlerin rehberden haberdar olmalarına ilişkin cevapları Tablo 5’te görüldüğü gibi 6 kod ortaya çıkarmıştır. Birbiri ile ilişkili olan kodlar ise “Haberdar olma kaynağı”, “Haberdar olma zamanı” ve “Yararlanmaya başlama zamanı” olmak üzere 3 kategoriye biçimlemiştir.

Tablo 5.

Rehberden haberdar olmaya ilişkin kategori ve kod dağılımı

Tema	Kategori	Kodlar	n
Müfettişlerin rehberden haberdar olmaları	Haberdar olma kaynağı	Alınan eğitimde	5
		Yürütülen	1
	Haberdar olma zamanı	Hizmet öncesinde	5
		Hizmet içinde	1
Yararlanmaya başlama zamanı	İlk görev sırasında	6	
Müdürlerin rehberden haberdar olmaları	Haberdar olma kaynağı	Alınan eğitimde	3
		Yürütülen	11
	Haberdar olma zamanı	Hizmet öncesinde	2
		Hizmet içinde	12
Yararlanmaya başlama zamanı	İlk görev sırasında	3	
		Sonraki	11

Tablo 5’te görüldüğü gibi okul müdürleri ve müfettişlerin rehberden haberdar olmalarına ilişkin görüşlerinin *Haberdar olma kaynağı* kategorisinde *“Haberdar olma zamanı”* kategorisinde ve *“Yararlanmaya başlama zamanı”* kategorisinde farklılaşma görülmektedir. *“Haberdar olma kaynağı”* kategorisinde müfettişler *Alınan eğitim* olarak, okul müdürleri ise *Yürütülen* olarak nitelendirmektedirler. *“Haberdar olma zamanı”* kategorisinde müfettişler *Hizmet öncesinde* olarak, okul müdürleri ise *Hizmet içinde* olarak nitelendirmektedirler. *“Yararlanmaya başlama zamanı”* kategorisinde ise müfettişler *İlk görev sırasında* olarak, okul müdürleri ise *Sonraki* olarak nitelendirmektedirler. Rehberden haberdar olmayla ilgili okul müdürleri ve müfettiş görüşlerinde tespit edilen farklılaşmaya kaynak olan şu ifadeler örnek olarak verilebilir: *“Eğitim sonucunda” (OY6)*, *“Meslek içi iletişimden” (M3)*.

3.3. Okul müdürü ve müfettişlerin ‘rehberden yararlanma sürecine’ ilişkin görüşleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar

Okul müdürü ve müfettişlerin rehberin kullanımına ilişkin algıları, Tablo 6’da görüldüğü gibi 8 kodu biçimlemiştir. Birbiri ile ilişkili olan kodlar “Yardım alma durumu”, “Kimden”, “Nasıl bir yardım” ve “Yardımanın yeterliliği” olmak üzere 4 kategoriye biçimlemiştir.

Tablo 6*Rehberden yararlanma sürecine ilişkin kategori ve kod dağılımı*

Tema	Kategori	Kodlar	n
Müdürlerin rehberin kullanımına ilişkin yardım alma ve etkililiği	Yardım Alma Durumu	Aldım	10
		Almadım	4
	Kimden (Yardım alınmışsa)	Müfettiş	6
		Tecrübeli Muhakkik	4
	Nasıl bir yardım (Yardım alınmışsa)	Sözlü-Yüz yüze	10
		Yazılı	-
Yardımanın yeterliliği (Yardım alınmışsa)	Yeterli	8	
	Kısmen	2	
Müfettişlerin rehberin kullanımına ilişkin yardım alma ve etkililiği	Yardım Alma Durumu	Aldım	1
		Almadım	5
	Kimden (Yardım alınmışsa)	Müfettiş	1
		Tecrübeli Muhakkik	-
	Nasıl bir yardım (Yardım alınmışsa)	Sözlü-Yüz yüze	1
		Yazılı	-
Yardımanın yeterliliği (Yardım alınmışsa)	Yeterli	1	
	Kısmen	-	

Tablo 6’da görüldüğü gibi araştırmaya dahil olan katılımcıların rehberi kullanma ve yararlanmaya başlamaları ile yararlanma sürecinde başka kişilerden yardım alıp almadıkları, almışlar ise nasıl yardım alındığı, alınan yardımı yeterli bulup bulmadıklarına ilişkin olarak kodlar ve kategoriler oluşturulmuştur. Bu kapsamda Tablo 6’da görüldüğü gibi okul müdürleri rehberden yararlanma sürecini *Aldım*, *Almadım* kavramlarıyla *Yardım alma durumu* kategorisinde; *Müfettiş*, *Tecrübeli muhakkik* kavramlarıyla *Kimden* kategorisinde; *Sözlü-yüz yüze* kavramıyla *Nasıl bir yardım* kategorisinde; *Yeterli*, *Kısmen* kavramlarıyla *Yardımanın yeterliliği* kategorisinde ele almaktadırlar. Müfettişler ise rehberden yararlanma sürecini, *Aldım*, *Almadım* kavramlarıyla *Yardım alma durumu* kategorisinde; *Müfettiş* kavramıyla *Kimden* kategorisinde, *Sözlü-yüz yüze* kavramıyla *Nasıl bir yardım* kategorisinde ve *Yeterli* kavramıyla *Yardımanın yeterliliği* kategorisinde değerlendirmektedirler.

Yukarıda yer alan bulgulara bakıldığında okul müdürleri ve müfettişlerin rehberden yararlanma sürecine ilişkin görüşlerinin *Yardım alma durumu* kategorisinde farklılaşma görülmektedir. Okul müdürleri bu kategoride rehberden yararlanma sürecine ilişkin daha fazla sayıda *Aldım* derken bu sayı müfettişlerde daha düşüktür. Rehberden yararlanma sürecinde yardım aldığını ifade eden okul müdürlerinin *Kimden* kategorisinde en fazla *Müfettiş* ve *“Tecrübeli muhakkik”* ifadelerine yer vermişlerdir.

3.4. Okul müdürü ve müfettişlerin ‘Rehberin kullanılabilirliğine’ ilişkin görüşleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar

Okul müdürü ve müfettişlerin rehberin kullanılabilirliğine ilişkin algıları, verdikleri cevaplar bağlamında, Tablo 7’de görüldüğü gibi, 5 kodda toplanmıştır. Birbiri ile ilişkili olan kodlar “Olumlu” ve “Olumsuz” olmak üzere 2 kategoriye biçimlemiştir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi okul müdürleri rehberin kullanılabilirliğine dair *Erişilebilir*, *Güncel*, *Pratik* kavramlarıyla *Olumlu* kategoride, *Erişimi güç*, *Güncellenmeli* kavramlarıyla *Olumsuz* kategoride nitelendirilmektedirler. Müfettişler ise rehberin kullanılabilirliğine ilişkin *Erişilebilir*, *Pratik* kavramlarıyla *Olumlu* kategoride ve *Güncellenmeli* kavramıyla *Olumsuz* kategoride nitelendirilmektedirler.

Tablo 7*Rehberinin kullanılabilirliğine ilişkin kategori ve kod dağılımı*

Tema	Kategori	Kodlar	n
Müdürlerin rehberin erişim ve kullanılabilirliğine ilişkin görüşleri	Olumlu	Erişilebilir	8
		Güncel	2
		Pratik	4
	Olumsuz	Erişimi Güç	2
		Güncellenmeli	11
Müfettişlerin rehberin erişim ve kullanılabilirliğine ilişkin görüşleri	Olumlu	Erişilebilir	5
		Güncel	-
		Pratik	1
	Olumsuz	Erişimi Güç	-
		Güncellenmeli	6

Tablo 7’de yer alan bulgulara bakıldığında okul müdürleri ve müfettişlerin rehberin kullanılabilirliğine ilişkin görüşlerinin rehberin erişilebilir olması bakımından *Olumlu* kategorisinde benzerlik gösterdiği, rehberin güncelliği bakımından ise *Olumsuz* kategoride farklılaştığı görülmektedir. Buna göre, mevcut rehberin güncel olmadığını müfettişler daha fazla dile getirmektedirler.

Okul müdürleri ve müfettişlerle yapılan görüşmelerden toplanan cevapların analiziyle elde edilen bulgulardan *Olumsuz* kategorisini biçimleyen *Erişimi güç* ve *Güncellenmeli* kodlarına ilişkin örnek olan birkaç ifade şöyledir: “*Sürekli güncellenmesi*” (OY9, OY11). “*Yeni basımlar yapılarak, kurum ve kuruluşlara dağıtılabilir. MEB sayfasında yayımlanabilir*” (M3). “*Teftiş Kurulu Başkanlığı kurumsal web sitesi üzerinden tüm paydaşların erişimine açık olmalı*” (M1)

3.5. Okul müdürü ve müfettişlerin ‘Rehberin işe yararlılığına ilişkin görüşleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar

Tablo 8’de görüldüğü gibi, okul müdürü ve müfettişlerin rehberin işe yararlılığına ilişkin algıları, okul müdürleri ve müfettişlere sorulan sorulara verdikleri cevaplar bağlamı 2 kodu biçimlemiştir. Birbiri ile ilişkili olan kodlar ise “*Olumlu*” ve “*Olumsuz*” olmak üzere 2 kategoride toplanmıştır.

Tablo 8*Rehberin yararlılığına ilişkin kategori ve kod dağılımı*

Tema	Kategori	Kodlar	n
Müfettiş görüşlerine göre rehberin yararlılığı	Olumlu	Kapsamlı	4
	Olumsuz	Sınırlı	2
Müdürlerin görüşlerine göre rehberin yararlılığı	Olumlu	Kapsamlı	6
	Olumsuz	Sınırlı	7

Tablo 8’de görüldüğü gibi okul müdürleri rehberin yararlılığına dair *Kapsamlı* kavramıyla *Olumlu* kategoride, *Sınırlı* kavramıyla *Olumsuz* kategoride nitelendirilmektedirler. Müfettişler de rehberin yararlılığına ilişkin *Kapsamlı* kavramıyla *Olumlu* kategoride ve *Sınırlı* kavramıyla *Olumsuz* kategoride nitelendirilmektedirler.

Okul müdürleri ve müfettişlerin “*Olumlu*” kategorisini biçimleyen “*Kapsamlı*” koduna ilişkin görüşlere örnek olacak iki ifade “*Mevzuat güncellemelerine açık ve erişime kolay olması ve tüm kurum türleri için düzenlenmiş olmasını işlevsel özellikleri olarak belirtebiliriz*” (M1) ve “*Yol gösterici olması, yasal dayanakları ortaya koyması, nasıl ve ne şekilde hareket edeceği konusunda yönlendirici olması yönünden son derece işlevsel. Güncel mahkeme kararları eklenerek yeni baskıların olması gerekir, bu yönüyle eksik*” (M3) şeklindedir. Öte yandan

“Olumsuz” kategorisini biçimleyen “Sınırlı” koduna ilişkin birkaç görüş ise; “Belge örnekleri çok işlevsel, kullanışlı. Mevzuat içeriği çok değiştiği için işlevsel değil” (M4) ve “Soruşturma raporunun hazırlanması konusunda yetersiz raporlar eksik kalıyor” (OY5) şeklindedir.

Yukarıda yer alan bulgulara bakıldığında okul müdürleri ve müfettişlerin rehberin yararlılığına ilişkin kapsayıcılığıyla “Olumlu” şeklindeki görüşlerinde benzerlik gösterdiği söylenebilir. Diğer yandan sınırlılığıyla “Olumsuz” şeklindeki görüşlerinde ise farklılıklarını anlaşılmaktadır.

3.6. Okul müdürleri ve müfettişlerin “rehbere yönelik önerileri” arasındaki benzerlik ve farklılıklar

Tablo 9’da görüldüğü gibi, okul müdürü ve müfettişlerin rehbere yönelik önerileri, okul müdürleri ve müfettişlerin verdikleri cevaplar bağlamı 4 kodu biçimlemiştir. Birbiri ile ilişkili olan kodlar ise “İçeriksel” ve “Yapısal” olmak üzere 2 kategoride toplanmıştır.

Tablo 9

Rehberin hazırlanması ve kullanılmasına yönelik öneriler

Tema	Kategori	Kodlar	n
Müdürlerin Görüşlerine Göre Öneriler	İçeriksel	Güncelleme	7
		Geliştirme	2
	Yapısal	Kaldırma	3
		Kısaltma	2
Müfettiş Görüşlerine Göre Öneriler	İçeriksel	Güncelleme	3
		Geliştirme	2
	Yapısal	Ayrıştırma	1
		Kaldırılma	1

Tablo 9’da görüldüğü gibi okul müdürlerinin rehbere ilişkin önerileri “İçeriksel” ve “Yapısal” kategorileri altında “Güncellenme”, “Geliştirme”, “Kaldırma” ve “Kısaltma” olarak kodlanmışken; Müfettiş önerileri de “İçeriksel” ve “Yapısal” kategorileri altında “Güncellenme”, “Geliştirme”, “Ayrıştırma” ve “Kaldırma” olarak kodlanmıştır. Katılımcıların rehberine ilişkin önerilerinin ikisi “Rehber Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Bakanlık Müfettişlerine yönelik hazırlanmıştır. Rehberde muhakkiklere yönelik kolaylaştırıcı, bilgilendirici belgelere de yer verilebilir” (M5) ve “Detaylandırılıp, örnek olaylarla desteklenerek geliştirilmelidir” (OY3) şeklindedir.

Yukarıda yer alan bulgulara bakıldığında okul müdürleri ve müfettişlerin rehberine ilişkin önerilerde benzerlikler gösterdiği farklılıklarının ise çok az olduğu söylenebilir.

4. Rehberin Yasal Belgelerle İlişkinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi

Araştırmanın son alt probleminin gereğini yerine getirmek adına, rehber, yürürlükte olan mevcut yasal düzenlemeler temelinde analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10

Rehberin Yasal Belgelerle İlişkinine Dair Bulgular

Tema	Kategori	Kodlar	f
Rehberin yasal belgelerle ilişkisi	Yasal belgelerle tutarsızlık	Yasal dayanak yokluğu	2
		Yasal dayanaklara eksik gönderme	3
		Yasal dayanak belirsizliği	8
		Yasal dayanağın güncel olmaması	6
	Rehberin yasal belgelerle tutarlılığı	Yasal dayanağa uygunluk	21

Tablo 10’da görüleceği üzere rehberin yasal belgelerle ilişkisi 2 kategori ve 5 kod altında toplanmıştır. Soruşturma ve ön inceleme uygulamaları esnasında kullanılan kavramlar açıklanmıştır.

Bu tanımlar resmî belgelerde sıklıkla geçen kavramlar olmasına karşın herhangi bir yasal belgede tanımı bulunamamıştır.

Rehberde: İnceleme, soruşturma ve ön inceleme yapacak görevlinin bilmesi ve tanınması gereken kavramlar ve bu kavramların tanımları ifade edilmiştir. Yasal belgedeki karşılığı: Tanımların hangi yasal belgelere dayanarak yazıldığı ve yasal belgelerde karşılığı bulunamamıştır. Rehberde bu kavramların tanımları yapılırken herhangi bir yasal belgede bulunmaması tutarsızlık olarak değerlendirilebilir. Tutarsızlık, bu nedenle rehberin birinci bölümü “Yasal Dayanak Yokluğu” olarak kodlanmıştır.

Rehberde: *“Disiplin cezaları, kamu görevlilerine ve hizmetlilerine emrettiği ödevleri yerine getirmeyenlere, yasakladıklarını yapanlara uygulanan idari yaptırımlar olup; kamu görevlilerinin yerine getirmelerini sağlamak ve bu görevlilerin çalışma ortamını bozucu eylemlerde bulunmalarını önlemek, kamu görevlerinin yasalarla belirlenen esaslar dahilinde yerine getirilmesi ve yürütülmesi amacını taşır.”* şeklindedir. Yasal belgedeki karşılığı: 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 124. Maddesinde disiplin cezalarının verilme amacı ve nedeni rehberde ifade edildiği şekildedir. Ancak “Disiplin cezaları ve amacı” ile belirtilen tanım yazılırken ilgili yasal belgelere atıf yapılmadığı görülmektedir. Bu nedenle rehberin bu bölümü “Yasal Dayanıklara Eksik Gönderme” olarak kodlanmıştır.

Yine benzer şekilde Rehberde: Disiplin cezalarının özellikleri 8 madde halinde sıralanmıştır. Yasal belgedeki karşılığı: 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun disiplin ile ilgili maddelerinde ve Devlet Memurları Disiplin Yönetmeliğinde bu özelliklere ilişkin bilgi bulunmamaktadır. Disiplin cezalarının özelliklerinin ifade edildiği maddelerin herhangi bir yasal belgeden alınıp alınmadığının belirlenemediği ve hiçbir yasal belgeye gönderme yapılmadığı tespit edilmiştir.

Rehberde: 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 134 maddesine gönderme yapılarak disiplin kurulları ve ilgili birimler ifade edilmiştir. Kurulların vermeye yetkili oldukları cezalar kısmında 657, 1702 ve 4357 sayılı kanunlara göndermeler yapılmıştır. Yasal belgedeki karşılığı: 657 sayılı kanunun 134. maddesindeki ifadeler rehberde ifade edildiği şekildedir. Devamında yer alan maddelerde gönderme yapılan 1702 sayılı kanun mülga edilmiştir. İnceleme soruşturma ve ön inceleme rehberinin 2.6. Disiplin Kurulları başlıklı maddesinde gönderme yapılan 1702 sayılı kanun mülga olduğundan bu maddenin güncel olmadığı görülmüştür.

Rehberde: *“Memurun aldığı cezanın af çıkması hariç geri alınması veya yerine başka bir ceza verilmesi mümkün değildir. Devlet memurluğundan çıkarılma hariç alınan cezaların geçerli sürenin sonrasında yetkili amire başvurarak silinmesi mümkündür”.* Maddenin son fıkrasında Danıştay’ın E.1984/72 K. 1984/55 sayılı kararına gönderme yaparak yetkili amirin yetkisinin devredilemeyeceği ifade edilmektedir. Yasal belgedeki karşılığı: 657 sayılı kanunun 133. maddesindeki ifadeler rehberde verilen ifadelerle örtüşmektedir. Rehberde gönderme yapılan Danıştay Kararının metninde yer alan ifadeler rehberde ifade edildiği gibidir.2.8. Disiplin Cezalarının Sicilden Silinmesi ve Geri Alınmaması başlıklı maddesindeki ifadeler, İnceleme soruşturma ve ön inceleme rehberinin ilgili maddesinde gönderme yapılan kanun maddesine ve

Danıştay Mahkemesinin kararına göre ifadelerin örtüştüğü görüldüğünden bu madde tutarlı olarak kodlanmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada, okul müdürlerinin muhakkiklik görevini kendilerine verilmiş ek bir görev/angarya iş olarak gördükleri, müfettişlerin ise mesleklerinin gereği asli görevleri olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın muhakkiklik ile ilgili ulaşılan bu sonucu değerlendirildiğinde; asli görevleri arasında “denetim” görevi bulunan müfettişlerin, inceleme/soruşturma sürecinin temelini oluşturan muhakkiklik görevini “görev” olarak değerlendirmeleri beklenen bir durumdur. Ancak asli görevleri kendi okullarındaki eğitim-öğretim sürecini yürütmek olan okul müdürlerinin diğer eğitim kurumlarında yaşanan olaylarla ilgili inceleme/soruşturma sürecinde kendilerine verilen muhakkiklik görevini görevlerinin bir parçası olarak görmemeleri ve bu görevi “angarya-iş yükü” olarak nitelendirmeleri, okul müdürlerinin kendilerine verilen muhakkiklik görevini gönüllü olarak değil zorunlu olarak yerine getirdiklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Nitekim alanyazında muhakkiklik ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında Düztepe (2019) de yaptığı araştırmanın sonucunda okul müdürlerinin muhakkiklik görevine fazladan iş yükü olarak baktığı sonucunu ortaya koymaktadır. Ayaz (2017) ve Dal (2019) da aynı şekilde araştırmalarında okul müdürlerinin muhakkiklik görevini fazladan iş yükü olarak değerlendirdiklerine dair sonuçlar elde etmişlerdir. Tüm bu araştırma bulguları, karar vericilerin yasal düzenlemeleri hazırlarken, bu yasal düzenlemeden doğrudan etkilenecek eğitim bileşenlerinin algı ve beklentilerini yeterince dikkate almadıklarını göstermektedir.

Araştırmanın bir diğer sonucu; müfettişler hizmet öncesinde aldıkları eğitimler ve yaptıkları hazırlıklar neticesinde muhakkiklik görevine ve bu görevle ilgili ayrıntılara daha hâkim olduklarından kendilerini muhakkiklik görevi için yeterli bulmaktadırlar. Nitekim müfettişlerin bu görevi en iyi kendilerinin yerine getirebileceğine ilişkin tespitler söz konusudur (Han ve Demirtaş, 2023; Özmen ve Şahin, 2010; Kılıç, Aslanargun ve Arseven, 2013; Memişoğlu ve Tabak, 2021). Bununla birlikte ilde görev yapan müfettişlerin de yaşadıkları sorunlardan dolayı inceleme ve soruşturma yapmak istemedikleri (Kazak ve Öztürk, 2023) tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan bazı araştırmalarda müfettişlerin soruşturma ve inceleme görevinin yürütülmesi ile ilgili sorunların ve işlemlerin fazla olması, çok vakit almasının denetimin etkililiğini azaltan etkenler olarak değerlendirdikleri belirtilmektedir (Kayıççı ve Şarlak, 2009; Memduhoğlu ve Taymur, 2009; Beyhan, 2009; Karapınar, 2009). Taş ve Şeker (2020) yaptıkları araştırmada okul müdürlerinin inceleme/soruşturma gibi uzmanlık gerektiren bir konuda kendilerini yetersiz gördüklerine dair sonuca ulaşmışlardır. Bu araştırmanın sonucu ile birlikte değerlendirildiğinde okul müdürlerinin muhakkiklik görevi öncesinde kendilerini bu konuda yetersiz bulduklarını belirtmek mümkündür.

Araştırmanın katılımcıları olan müfettiş ve okul müdürlerinin çoğunlukla rehberin pratik ve objektif olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Ayvaz (2017)’ın yaptığı araştırmada katılımcı okul müdürleri muhakkiklik görevini ifa ederken rehberden sık sık yardım aldıklarını ve rehberin işlerini kolaylaştırdıklarını ifade etmiştir.

Okul müdürleri muhakkiklik görevine ilişkin olarak kendilerini yeterli görmemektedirler. Okul müdürleri sınav puanına ve mülakata dayalı bir değerlendirme ile öğretmenler arasından seçilmektedirler. Bu bağlamda okul müdürleri de esasen öğretmendiler ve okul müdürlüğüne ilişkin ayrıca bir eğitim almadıkları gibi kendilerine verilen muhakkiklik görevine ilişkin de lisans

düzeyinde bir eğitim söz konusu değildir. Okul müdürü olarak görevlendirildikten sonra inceleme ve soruşturma konusunda hizmet içi eğitim almaktadırlar. Okul müdürlerinin muhakkiklik görevine ilişkin olarak kendilerini yeterli görmemeleri konuya ilişkin olarak bir eğitimden geçmemiş ya da yetersiz bir hizmet içi eğitim almış olmalarıyla açıklanabilir. Bu bağlamda herhangi bir alanda kişilerin kendilerini yetkin görmeleri aldıkları eğitimle ilişkili olabilir. Nitekim hizmet içi eğitim faaliyetlerinden umulan faydanın elde edilemediğine işaret eden araştırma sonuçlarının olduğu görülmektedir (Çoban ve Konan, 2012; Deniz ve Kumru, 2022; Konan, Kış ve Kırbaç, 2011). Öte yandan müfettişler inceleme soruşturma konusunda kendilerinin yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmanın bir başka sonucuna göre okul müdürleri çoğunlukla ilk görevleri sırasında rehberden haberdar olmadıkları anlaşılmıştır. Nitekim okul müdürleri rehberden aldıkları eğitimler esnasında değil muhakkiklik görevi yürütürken haberdar olduklarını ifade etmektedir. Alınan hizmet içi eğitime rağmen rehberden haberdar olmamak; hizmet içi eğitimlerinde bu konudan bahsedilmemiş olmasıyla ya da yöneticilerin hizmet içi eğitim faaliyetinden beklenildiği ölçüde yararlanmamış olmalarıyla açıklanabilir. Bununla birlikte müfettişlerin ilk görevlerinden itibaren rehberden faydalandıkları görülmektedir. Bu durum denetim konusunda hizmet öncesi eğitim alan müfettişlerin rehberin varlığından haberdar oldukları ve rehberden faydalanabileceklerini bilmeleri, okul müdürlerinin ise rehberden haberdar olmadıkları veya haberdar olsalar bile rehberden nasıl faydalanacaklarını bilmedikleri için rehberden yararlanmadıkları anlamına geldiği söylenebilir. Müfettişlerin rehberi kullanırken yardım almıyorken okul müdürlerinin yardım olarak kullanmaları da bu açıklamayı destekler niteliktedir.

Araştırmanın rehberin yeterliliğine ilişkin sonucu incelendiğinde katılımcıların görüşlerine göre rehber erişilebilir ancak güncel değildir. Nitekim, değişen yasal düzenlemeler olduğu bu bağlamda 2006 yılında hazırlanmış olan rehberin güncelliğini yitirdiği bilinmektedir. Spesifik birçok eğitsel alanın denetimi için MEB tarafından geliştirilmiş rehberleri inceleyen birçok araştırma (Akçay-Güngör, 2020; Altunay ve Özer, 2021; Kahraman, 2020; Özdemir ve Altuntaş, 2020; Özdemir, Özkanlı ve Altuntaş, 2021; Ölmez-Ceylan ve Algam, 2020; Tonbul ve Ata-Çiğdem, 2020; Turan ve Çil, 2021; Beytekin ve Kaynar, 2021; Ölmez-Ceylan ve Yıldız, 2021) benzer sonucu ortaya koymuştur. Eğitimde denetim sisteminin yasal dayanaklarını konu edinen araştırmalardan, öğretmen teftiş formlarının değerlendirilmesi (Kış, Konan ve Sönmez, 2011), yönetici teftiş formlarının değerlendirilmesi (Konan, Kış ve Demir, 2011), okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen teftiş formundan aldıkları puanların analizi (Konan ve Oğuz, 2014) ve okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen teftiş formunda yer alan değerlendirme ölçütlerine ilişkin görüşleri (Konan ve Oğuz, 2013) konulu araştırmalarda da yasal dayanaklara yöneltilen eleştiriler belirgin biçimde vurgulanmaktadır. Bu durum, yasal dayanakların oluşturulması ve güncellenmesi sürecinin yeterince özenli yürütülmediğinin kanıtı olarak dikkat çekmektedir.

Araştırmada incelemeye konu edinilen rehber, Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca 2006 yılında hazırlanmış bir rehberdir. Geride kalan on altı yıl içerisinde zorunlu eğitimin on iki yıla çıkması, MEB Teşkilat yapısındaki değişiklikler, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi vb. gibi köklü değişiklikler Türkiye'de pek çok yeni yasal düzenlemeyi zorunlu kılmıştır. Süreç içerisinde aşamalı biçimde gerçekleştirilen yasal düzenlemelerin araştırmaya konu rehberin büyük bölümünün güncelliğini yitirmesine neden olduğu söylenebilir. Gerçekleştirilen analizlerde görülmüştür ki rehberde atıfta bulunulan Kanun ve yönetmelikler büyük ölçüde ya yürürlükten kaldırılmış ya da

ek maddelerle yenilenmiştir. Çelebi, Övür ve Eravcı (2017) müfettişlerle ilgili yürüttükleri bir çalışmada, mevzuatın birçok konuda birbiriyle çeliştiği sonucuna ulaşmışlardır

Katılımcıların rehberin hazırlanmasına yönelik önerilerini belirlemeye dönük sonuç incelendiğinde; katılımcı önerilerin örnek olaylara ve bu örnek olaya ilişkin örnek raporlara daha çok yer verilmesi yönünde olduğu görülmektedir. Bu durum rehberin hedef kitlesi konumunda olan muhakkiklerin ve müfettişlerin, rehberi kullanma alanı olan ön inceleme, inceleme ve soruşturma sürecinde, karşılıklarına çıkan olayları değerlendirirken, rehberde yer alan örnek olaylardan faydalandıkları olarak değerlendirilebilir. Bu faydanın en üst düzeyde olabilmesi için muhakkik veya müfettişin incelediği olay ile rehberdeki örnek olayın benzerliğinin olabildiğince yüksek olması gerekmektedir. Bunun olabilmesi ancak rehberde daha çok örnek olaya ve bu örnek olaylara ilişkin hazırlanmış ya da hazırlanması gereken denetim ve inceleme raporlarına yer verilmesi gerektiği görülmektedir.

Araştırmanın yukarıda değinilen sonuçlarına dayalı olarak gerek uygulamadakiler (MEB, Talim ve Terbiye Kurulu, Müdürler, Müfettişler, vb.) ve araştırmacılara aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Muhakkiklik görevi, okul müdürlerinin yürütmek zorunda oldukları asli görevleri arasına dahil edilebilir ve yürütülen bu göreve ilişkin pozitif ayrıcalıklar (ücret vb.) sunulabilir. Böylelikle oldukça kritik öneme sahip olan muhakkiklik görevinin olumsuz algısı ortadan kaldırılabilir ve daha doğru sonuçlar elde edilebilir.
2. Okul müdürlerinin muhakkiklik görevine ilişkin algılarının nedenleri araştırılabilir.
3. Okul müdürleri, nitelikli ve örnek olayların derinlikli biçimde ele alındığı uygulamaları olan bir hizmet içi eğitim sürecine dahil edilebilirler.
4. Okul müdürlerinin muhakkiklik görevine ilişkin yeterlilik algıları ile soruşturmada işlendiği iddia hakkında muhakkiklerin doğru karar verip vermediği arasındaki ilişkinin inceleme konusu yapıldığı araştırmaların yürütülmesi önerilmektedir.
5. Eğitim yönetimi ve denetimine ilişkin görevlerin gerektiği biçimde yerine getirilebilmesi, kişilerin bilgi beceri ve olumlu tutuma sahip olmaları ile mümkün olacaktır. Çünkü söz konusu yönetim ve denetim alanları uzmanlık gerektiren alanlardır. Bu çerçevede eğitim yönetimi ve denetimi programları eğitiminden geçen personelin atanmasında önceliklenmesi etkili bir yönetimle denetsel olası sorunların önüne geçebilir.
6. Dijital platformda; kullanıcı dostu, etkileşime açık, örnek olaylı, yasal belgelerle köprü bağlantılı, canlı destek yardımlı ve yaşayan (sürekli güncellenen) bir inceleme ve soruşturma rehberi önerilebilir.
7. Muhakkiklik görevi yürüten okul müdürleri ile geniş bir evrende araştırmalar yürütülebilir.
8. Soruşturma rehberinin yasal belgeler temelinde incelenmesiyle ulaşılan tutarsızlıklara ve güncel olmayan maddelere bağlı olarak yasal ve alanyazınsal (eğitim yönetimi ve denetimi) bir temelde rehberin sürekli yenilenmesi önerilebilir.
9. Muhakkiklik, bu konuda hizmet öncesinde yetiştirilen, hizmet içindeki deneyimleriyle yetkinleşen ve tarafsızlığı konusunda daha inandırıcı olan maarif müfettişlerince yerine getirilebilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için, Ege Üniversitesi kurumundan (Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kurulunun 05/10/2021 tarihli E-85553214-050.06.04-346401 sayılı kararı ile) etik izin alınmıştır.

Kaynakça/References

- Akbal, I. ve Toprakçı, E. (2021). İlkokul denetim rehberi'nin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 171-189.
- Akçay-Güngör, A. (2020). Özel öğrenci etüt eğitim merkezi rehberlik ve denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 90-109.
- Altunay, E. ve Özer, M. (2021). Okul öncesi eğitim kurumları rehberlik ve denetim rehberinin incelenmesi. *E-Uluslararası Pedagoji Dergisi (E-UPAD)*, 1(2), 1-21.
- Aslan, H. (2019). *Eğitim Denetimi*. Mart 30, 2022 tarihinde Docplayer: <https://docplayer.biz.tr/108269659-Egitim-denetimi-dr-ogr-uyesi-huseyin-aslan.html> adresinden alındı
- Ayvaz, M. (2017). *Okul müdürlerinin muhakkiklik görevine ilişkin görüşleri*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Başar, H. (2004). Okulda denetim. Y. Özden içinde, *Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim yönetimi-nitelikli okul*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Douz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Beytekin, O. F. ve Kaynar, E. (2021). Rehberlik araştırma merkezi denetim rehberinin incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 89-103.
- Çelebi, N., Övür, M. ve Eravcı, F. (2017). Soruşturma grubunda görev yapan il eğitim denetmenlerinin süreç içinde karşılaştıkları sorunlar. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 1-30.
- Çelik, İ. (2010). *Eğitim müfettişlerinin inceleme ve soruşturma sürecinde yaptıkları hatalar*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çoban, D. ve Konan, N. (2012). *Eğitim müfettiş yardımcılarını eğitimi kursunda yer alan konular ve ayrılan sürelerle ilişkin eğitim müfettiş yardımcılarının görüşleri*, IV. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi, 31 Mayıs- 02 Haziran 2012, Muğla Üniversitesi, s: 82.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları (3. Baskı)*. (S. B. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap.
- Çuhadaroğlu, E. O. ve Yılmaz, K. (2007). Sınıf içi gözlem araç ve teknikleri: kavramsal bir çözümleme. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 77-97.
- Dal, S. (2019). *Okul müdürlerinin muhakkiklik görevine ilişkin görüşleri (Bağcılar, Bakırköy, Başakşehir, Esenler ve Zeytinburnu örneği)*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demirtaş, H. ve Akarsu, M. (2016). Öğretmen teftişini müfettiş yerine okul müdürünün yapmasına ilişkin öğretmen görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 69-93.
- Denetim Hizmetleri Başkanlığı. (2015). *İnceleme ve Soruşturma Rehberi*. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Denetim Hizmetleri Başkanlığı.
- Deniz, M., ve Kumru, S. (2022). Hizmet içi eğitim değerlendirme ölçeği: bir ölçek geliştirme çalışması. *Vizyoner Dergisi*, 13(33), 325-339.
- DMDY (2021) Devlet memurları disiplin yönetmeliği. *T.C. Resmi Gazete* (31470, 30 Nisan 2021).

- Devlet Memurları Kanunu . (1965). 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu. *T. C. Resmi Gazete*, 12056.
- Doğan, K. C. (2015). Yönetimin bir fonksiyonu olarak denetim ve kamu yönetimindeki yeri. *Ombudsman Akademik Dergisi*(3), 107-141.
- Düztepe, H. (2019). *Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin okul müdürlerinin muhakkiklik görevlerine ilişkin görüşleri*. Yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Ekinci, H. ve Sabancı, A. (2020). Okul müdürlerinin soruşturma görevlerini yerine getirirken karşılaştıkları sorunlar. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 138-154.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Han, A., & Demirtaş, H. (2023). Okul müdürlerinin muhakkik olarak görevlendirilmelerinin okuldaki yönetim işleri ile inceleme ve soruşturma işlemlerine olan etkileri. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(3), 1-19. Erişim: <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/78474/1215004>
- Kahraman, H. (2020). Öğretmenevleri, öğretmenleri ve akşam sanat okulları denetim rehberinin yasal metinler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 123-138.
- Karakaş, A. ve Kırbaç, M. (2019) Müdürlerin güç temelini öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumuna etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6 (12), 36-65.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kış, A., Konan, N. ve Sönmez, H. (2011). *Öğretmen teftiş formlarının değerlendirilmesi*, III. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi, 22-24 Haziran 2011, Mersin Üniversitesi, Çiftlikköy Kampüsü, Mersin, ss. 558-570.
- Konan, N., Kış, A. ve Demir, A. (2011). *Yönetici teftiş formlarının değerlendirilmesi*, III. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi, 22-24 Haziran 2011, Mersin Üniversitesi, Çiftlikköy Kampüsü, Mersin, ss. 571-582.
- Konan, N., Kış, A. ve Kırbaç, M. (2011). Eğitim müfettiş yardımcılarının eğitimi kursuna ilişkin eğitim müfettiş yardımcılarının görüşleri, III. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi, 22-24 Haziran 2011, Mersin Üniversitesi, Çiftlikköy Kampüsü, Mersin, ss. 132-146.
- Konan, N. ve Oğuz, V. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen teftiş formundan aldıkları puanların analizi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 123-136.
- Konan, N. ve Oğuz, V. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen teftiş formunda yer alan değerlendirme ölçütlerine ilişkin görüşleri, *Electronic International Journal of Education, Arts, and Science*, 1(1), 62-76.
- MEB. (2006). İnceleme soruşturma ve ön inceleme rehberi. Ankara: Teftiş Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- MEB. (2021). *2020 Yılı İdare faaliyet raporu*. Ankara: Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Memişoğlu, S. P. ve Tabak, I. (2021). Maarif müfettişlerin görüşlerine göre eğitim denetiminde yaşanan sorunlar. *Ege Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 34-61.
- Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun. (1999). T.C. Resmi Gazete (23896, 4 Aralık 1999).

- Memurlar ve Diğer Kamu görevlilerinin yargılanması hakkında kanunun uygulaması ile ilgili olarak içişleri bakanlığınca yürütülecek işlemlere ilişkin yönerge. (2000). *Yönerge*.
- Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. (2014). T.C. Resmi Gazete (29072, 26 Temmuz 2014).
- Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim kurumları yönetmeliği. (2013). T.C. Resmi Gazete (28758, 7 Eylül 2013).
- Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararname ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun. (2016). T.C. Resmi Gazete (29913, 9 Aralık 2016).
- Ölmez Ceylan, Ö. ve Algam, E. (2020). İl/İlçe milli eğitim müdürlükleri denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 179-198.
- Ölmez Ceylan, Ö. ve Yaldız, H. (2021). Özel çeşitli kurslar denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın açısından incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 53-67.
- Özdemir, N. ve Altuntaş, F. (2020). Denetimde standartlaşma çabaları: Motorlu taşıt sürücülerini kursu denetim rehberi örneği. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 79-89.
- Özdemir, N. Özkanlı, A., ve Altuntaş, F. (2021). Halk eğitim merkezi denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 124-140.
- Özmen, F. ve Şahin, Ş. (2010). İlköğretim müfettişlerinin soruşturma görevini yerine getirirken karşılaştıkları sorunlar. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*(15), 92-109.
- Sağlık Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı. (2003). *İnceleme Soruşturma mevzuatı ile uygulama usul ve esasları*. Ankara: Muhakkiklik Hizmet İçi Eğitim Semineri.
- Şirin, A. ve Dal, S. (2019). Okul müdürlerinin muhakkiklik görevine ilişkin görüşleri: Bağcılar, Bakırköy, Başakşehir, Esenler ve Zeytinburnu örneği. *Journal of Istanbul Aydın University*, 11(3), 215-240.
- Taş, H. ve Şeker, S. (2020). Okul yöneticilerine verilen inceleme soruşturma görevlerine ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri. *Kastamonu Education Journal*, 28(6), 2450-2464.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, A. E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon.
- TDK. (2022). *Güncel türkçe sözlük*. 2022 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Teftiş Kurulu Başkanlığı. (2019). *Bakanlık maarif müfettişleri görev standartları*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı.
- Tonbul, Y. ve Ata Çiğdem, F. (2020). Bilsen denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 36-62.
- Toprakçı, E. (2017). *Sınıf yönetimi*. (3.baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Toprakçı, E. ve Bakır, D. (2020). Yabancı, azınlık ve milletlerarası okullar denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 16-35.
- Toprakçı, E. ve Bulut, A. (2021). Ortaokul denetim rehberinin alanyazın ve yasal belgeler temelinde incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 16-35.

- Toprakçı, E. ve Özerter, K. N. (2020). Özel öğrenci yurtları denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 199-216.
- Toprakçı, E. Çakırer, I., Bilbay, A., Bağcivan, E., ve Bayraktutan, İ. (2010). Kuram ve uygulamada eğitim denetmenleri meslek etiği. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 5(1), 14-23.
- Turan, S. ve Çil, T. (2021). Lise ve dengi okullar denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelli incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 55-75.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2015). İnceleme soruşturma açısından okul müdürlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*(5), 418-433.

İletişim/Correspondence

Ahmet BULUT
ahmetbulut.1907.ab@gmail.com

Prof. Dr. Erdal TOPRAKÇI (Sorumlu Yazar)
erdal.toprakci@gmail.com